

Økonomisk Revue.

Pengemarkedet. — Den tyske Banklov. — Danmarks Statistik.

Kjøbenhavn d. 31te December 1874.

I Situationen paa Pengemarkedet er der, siden vi sidst skrev, ikke foregaaet nogen væsenlig Forandring. Penge ere rigelige, men Forretningslyst mangler. At det ny Aar kan bringe Forandring i disse Forhold er naturligvis ikke umuligt, men herom kan der kun have løse Formodninger.

Fra Hovedbankerne kommer der gunstige Opgjørelser. Den engelske Bank naaede for kort siden at faa sin Totalreserve op til 10 Mill. L. St.; men ved Aarskiftet vil der jo vel ogsaa blive stillet større Fordringer til den. — Den franske Bank vedbliver at forøge sit Forraad af ædle Metaller og at formindske sin Noteirkulation.

Den danske Landmandsbank har nu sluttet sin første Serie af 4 $\frac{1}{2}$ pCt. Hypothek-Obligationer med et Beløb af 6 Mill. Rdl., idet den i indeværende Maaned til en Salgspris af 101 $\frac{1}{4}$ har udbudt 1 $\frac{1}{2}$ Mill. Rigsdaler i disse Obligationer.

— Bankstriden i Tyskland og Forkastelsen af Regeringens Forslag til en ny Banklov har givet «Economist» Anledning til flere Artikler. Af en af disse, «En Bank kontra mange i Tyskland», der ganske vist væsenlig har historisk Interesse, er det Følgende et Uddrag:

Seddeleirkulationen i Tyskland besørger for Tiden af 32 Banker, af hvilke den preussiske Bank, den største, ved Udgangen af Juli havde en Seddeleirkulation paa omtr. 370 Mill. Rdl. dansk; den sachsiske Bank, den næststørste, havde da

Økonomisk Revue.

Pengemarkedet. — Den tyske Banklov. — Danmarks Statistik.

Kjøbenhavn d. 31te December 1874.

I Situationen paa Pengemarkedet er der, siden vi sidst skrev, ikke foregaaet nogen væsentlig Forandring. Penge ere rigelige, men Forretningslyst mangler. At det ny Aar kan bringe Forandring i disse Forhold er naturligvis ikke umuligt, men herom kan der kun have løse Formodninger.

Fra Hovedbankerne kommer der gunstige Opgjørelser. Den engelske Bank naaede for kort siden at faa sin Totalreserve op til 10 Mill. L. St.; men ved Aarskiftet vil der jo vel ogsaa blive stillet større Fordringer til den. — Den franske Bank vedbliver at forøge sit Forraad af ædle Metaller og at formindske sin Noteirkulation.

Den danske Landmandsbank har nu sluttet sin første Serie af 4½ pCt. Hypothek-Obligationer med et Beløb af 6 Mill. Rdl., idet den i indeværende Maaned til en Salgspris af 101¼ har udbudt 1½ Mill. Rigsdaler i disse Obligationer.

— Bankstriden i Tyskland og Forkastelsen af Regeringens Forslag til en ny Banklov har givet «Economist» Anledning til flere Artikler. Af en af disse, «En Bank kontra mange i Tyskland», der ganske vist væsentlig har historisk Interesse, er det Følgende et Uddrag:

Seddeleirkulationen i Tyskland besørger for Tiden af 32 Banker, af hvilke den preussiske Bank, den største, ved Udgangen af Juli havde en Seddeleirkulation paa omtr. 370 Mill. Rdl. dansk; den sachsiske Bank, den næststørste, havde da

hver mindst 10 Millioner; de resterende 25 Banker havde alle mindre Beløb i Omløb, en enkelt endog kun 2 à 300,000 Rdl. I Alt havde disse over de forskjellige tyske Stater spredte 32 Banker en Cirkulation paa over 530 Millioner Rdl. For de forskjellige Bankers Cirkulation gjælder der de forskjelligste Bestemmelser: undertiden skal Seddelmængden staa i et Forhold til Bankens Kapital, undertiden i et andet; undertiden kan et vist Beløb udstedes uden Dækning, men for hvad der udstedes herudover, skal der ligge et tilsvarende Beløb af ædle Metaller hos Banken; undertiden gjælder atter andre Bestemmelser osv. Disse Forhold søgte Regeringsudkastet at ordne ved følgende Bestemmelser: For det Første fastsattes et vist Beløb Sedler, der maatte udstedes af hver enkelt af de eksisterende Banker uden Skat; for det Andet bestemtes, at der skulde betales 1 pCt. af det Beløb, som Banken i Følge en Gjennemsnitsberegning havde i Cirkulation udover denne Sum; for det Tredje bestemtes det, at der skulde svares 5 pCt. af alle de Sedler, som udstedes udover dette Gjennemsnitsbeløb. Regeringsudkastet delte Bankerne i 3 Klasser: 1) de blot lokale Banker, hvis Forhold forøvrigt i det Væsenlige blev staaende ved det Gamle; 2) Banker, der maatte oprette Filialer i andre tyske Stater end den, hvor de oprindeligt hørte hjemme; disse Bankers Seddelcirkulation maatte aldrig overskride deres Kapital, og $\frac{1}{3}$ af den skulde være dækket med Guld; 3) Banker, hvis Forretningsomraade maatte omfatte hele Riget; disse Banker skulde underkastes samme Indskrænkninger som Banker af anden Klasse og desuden nogle andre med Hensyn til Diskontering, Offenliggjørelse af Status m. m. Endelig bestemtes det, at ingen ny Seddelbank maatte oprettes uden ved en særlig Rigslov.

Imod disse Bestemmelser indvendtes der nu for det Første, at de vel ere tilstrækkelige til at hindre Bankerne i deres frie Bevægelser, men at de ingenlunde give nogen virkelig Sikkerhed for Sedlens Indløselighed. Den Bestemmelse, at Seddelcirkulationen ikke maa overskride Bankens Kapital og at $\frac{1}{3}$ af den skal være dækket af Metal, kunde tidligere og kan

endnu, hvor Bankvæsenet ikke er meget udviklet, holde Stik; men efterhaanden som Bankvæsenet udvikler sig, blive Deposita langt større og de stræbe stedse mere hen imod at overskride Seddelcirkulationen, og heraf vil følge, at den nævnte Bestemmelse stedse mere taber sin Betydning. Selv i Skotland, hvor der ikke cirkulerer en eneste Guldmønt, og hvor derfor Seddelcirkulationen maa spille saa stor en Rolle, som den overhovedet kan i et Land, hvis Bankvæsen er fuldt udviklet, — selv der er Depositabeløbet langt større end Seddelbeløbet. Derfor haves der ikke den ringeste Sikkerhed for Sedlens Indløselighed i den Bestemmelse, at $\frac{1}{3}$ skal holdes i Behold i Metal; thi i Tilfælde af Fallit vil denne Beholdning gaa til at betale Deponenterne. Til dem vil ogsaa den største Del af Kapitalen gaa, og der bliver saaledes ikke store Sager tilbage til Ihændehaverne af Sedlerne. Ganske vist have de tyske Banker endnu ikke store Beløb i Deposita; men Udviklingen gaar i Retning af at forøge dem og derfor er det aabenbart aldeles urigtigt at basere Systemet paa deres forholdsvis ringe Mængde. Endnu mindre sikres Bankernes Solvens ved de smaalige Bestemmelser om Diskonteringen og om, hvorledes Bankerne skulle anbringe deres Kapitaler. Den Slags Forhold kunne ikke ordnes ved Lovbestemmelser, men maa overlades til Bankernes Skjønsmhed og Erfaring. I Almindelighed have saadanne Indskrænkninger kun den skadelig Følge, at de faa Banken til at foretrække slette Forretninger efter Reglerne fremfor gode Forretninger, der ikke holde sig Reglerne efterrettelige.

En anden Indvending, der stadig blev fremsat mod Regeringsforslaget, er den, at det undlod at bringe fuldstændig Enhed i det tyske Bankvæsen, — en Enhed, hvorpaa et meget stort Parti sætter særdeles Pris.

Det paastaas nu, at Grunden til, at Udkastet blev som det blev, ikke skyldes økonomiske Hensyn men et politisk Hensyn. Der findes som bekjendt to Regeringer i Berlin: den preussiske og den kejserlige, og den, der har stor Indflydelse paa den første, har næsten *ipso facto* ogsaa stor Indflydelse paa den sidste. Den preussiske Bank har paa Grund af sin

Magt meget stor Indflydelse paa den lokale Regering, og den har den søgt at benytte til at faa Rigets Banklovgivning ordnet saaledes, som den ønskede: Forslaget gik i Virkeligheden ud paa at holde den preussiske Bank saa meget som mulig saaledes som den var. Men, som det saa ofte gaar, denne politiske Indflydelse, der fjærnedede de økonomiske Hensyn, blev selv fjærnet. Et stort Parti i den tyske Rigsdag ønsker Rigsenhed fremfor alt Andet, og søger paa alle Omraader at faa den gennemført. Intel kunde være dette Partis Meninger og Følelser saa meget imod som Regeringens Banklov, der opretholdt de af de gamle tyske Stater skabte privilegerede Institutioner, og slet ikke tænkte paa at skabe en Bank, der kunde repræsentere det hele Rige. Kampen gjaldt i Virkeligheden ikke blot økonomiske Spørgsmaal: det var det sidste Slag mellem Statspartikularismens gamle Kræfter og Rigsenheden, og, som man kunde vente under Verdens nuværende Forhold, gik Enheden af med Sejren og Partikularismen blev slagen. Regeringsforslaget blev forkastet og Forslaget om en Rigsbank sejrede.

Men hvorledes skal denne Bank nu være?

At tage den franske Bank til Mønster ligger nær. De franske Hæres store Ulykker i den sidste Tid have ikke været mere forbavsende end det franske Banksystems Held. Før Krigen indtog den franske Bank en stærkere og sundere Stilling end nogen anden i Verden. Den havde omtrent 470 Mill. Rdl. Beholdning, og den forøgede denne store Sum paa den rette Maade, ved at hæve Rentefoden, naar det behøvedes, og ved at vægre sig ved at sætte den ned, naar det ikke behøvedes. Under Krigen opstod der enestaaende store Vanskeligheder, fordi baade «Kommunen» og den fremmede Sejrherre satte den paa Prøve. Dens sejrrige Overvinden af disse Vanskeligheder er uden Sidestykke. Kontantbetalingerne blev, som nødvendigt, suspenderede; men desuagtet har Bankens Kredit været urokket og dens Sedler staa pari med Guld, og have næsten bestandigt gjort det. Hvis en Rigsbank skal oprettes i Tyskland, kan det søge Mønstret herfor hos sin overvundne Modstander.

Som bekjendt var den franske Bank før Metalbetalingernes

Suspension ikke bundet ved økonomiske Lænker. Den var ikke forpligtet til at have en vis Andel af Sedlerne dækket med Guld og der var ingen legale Bestemmelser om et Maximumsbeløb af Sedler, som ikke behøvede at være dækket. Man troede om Direktionen, at den ved i rette Tid at hæve Diskontoen vilde vide at have til Dækning baade af Deposita og Sedler en tilstrækkelig Metalreserve, og denne Tro blev ikke gjort til Skamme. Banken skylder sine Raadgiveres beundringsværdige Dygtighed sin nuværende fortrinlige Stilling.

Den franske Bank er ikke undergivet saadanne Indskrænkninger, som den Peels Bankakt af 1844 paalægger den engelske Bank; men selv om det indrømmes, at denne Bankakt direkte eller indirekte har haft til Følge at gjøre den engelske Banks Reserve ganske anderledes stor, end den var før 1844, saa staar det dog fast, at den franske Bank uden Indskrænkningerne har forstaaet at skaffe sig en langt større Reserve end den engelske med dem. Den peelske Bankakt var derhos ensidig, fordi den kun tog Hensyn til Seddelcirkulationen og lod de andre langt betydeligere Kreditmidler ude af Betragtning. Naar Tyskland vil søge et Mønster for sin Rigsbank, gjør det derfor bedre i at søge det i Frankrig, hvor Banken ledet af Erfaringen langt fuldstændigere forstaaer at realisere en Banks Formaal, end i England, hvor Banken er undergivet en indviklet Lovgivning.

De fleste kontinentale Banker ere undergivne den Bestemmelse, at et vist Beløb kan udstedes uden fuld Dækning, hvorimod der for hvad der udstedes udover en vis Sum skal have en tilsvarende Beholdning i Metal. Men det Guld, som disse Banker saaledes ere forpligtede til at have i Behold, er ikke særlig bestemt til at skadesløsholde Seddelhaverne, men udgjør en Del af Bankens samlede Aktiver og vil i Tilfælde af Fallit tilhøre Deponenterne lige saa fuldt som Ihænderhaverne af Sedlerne. Hvis en Banks Deposita beløbe 6,000,000 L. St. og dens Seddelcirkulation varierer mellem 200,000 og 250,000, er det ikke til stor Nytte at forpligte Banken til at have 50,000, Forskjellen mellem disse to Summer, i Behold; thi da de 50,000 skal deles over de samlede Passiver 6,250,000 —

Deposita og Seddeleirkulation —, styrkes Bankens Solvens og Sedlernes Indløselighed ikke i nogen væsentlig Grad ved en saadan Forøgelse af Reserven. — Lignende Betragtninger kunne gjøres gjældende med Hensyn til Bestemmelserne om, at der skal være et vist Forhold mellem Seddelmængden og Guldbeholdningen eller mellem Seddelmængden og Bankkapitalen. Hvis Banken har Deposita eller andre Forpligtelser, maa Maalestokken for dens Kapital være Forpligtelsernes samlede Beløb, og det er ikke til nogen Nytte at bestemme, at den skal staa i vist Forhold til en enkelt Del deraf.

«Economist» slutter sin Artikel med den Bemærkning, at en engelsk Økonom maaske kunde være tilbøjelig til at foreslaa den tyske Regering i Stedet for at oprette en national Seddelbank, selv at være den eneste Seddeludsteder, saaledes som den engelske Regering er i Indien. Bladet udvikler dog ikke nøjere denne Tanke, men forbeholder sig at vende tilbage til den. —

I hvilket Omfang der, naar den endelige Afgjørelse kommer, vil ske «Economist»'s her fremhævede Anskuelser Fyldest, derom kan der endnu ikke ydes Noget med fuld Sikkerhed. De seneste Efterretninger om Banksagen gaa ud paa, at det tyske Forbundsraad har forelagt Bankudvalget et Forslag om at ændre det oprindelige Regeringsudkast saaledes, at der bliver oprettet en fælles tysk Rigsbank. Vi fremhæve her de vigtigste Bestemmelser af dette Forslag: 1) Den preussiske Bank forandres til en Rigsbank. 2) Rigsbanken skal være et Privatinstitut dog under Statens Tilsyn og Kontrol; den skal have en Grundkapital paa 40 Millioner Thaler, hvoraf 20 Millioner skaffes tilveje ved Overtagelse af den preussiske Banks Indskudskapital, og den resterende Halvdel skabes fra ny af. 3) Den preussiske Banks Aktionærer skulle have Ret til at tegne sig for 20 Millioner; for det Beløb heraf, som de ikke tegne sig for, og for de resterende 20 Millioner udstedes der nye Aktier. 4) Koncessionen gjælder foreløbig for 15 Aar, men kan forlænges med 10 Aar ad Gangen. 5) Seddelemissionen er ikke begrænset, men den er forøvrigt underkastet de Kontingenteringsbestemmelser, der fandtes i det oprindelige

Forslag. Et Beløb af 250 Mill. Mark udækkede Sedler forrentes med 1 pCt.; det overskydende udækkede Beløb forrentes med 5 pCt. 6) Idet Statutterne for den preussiske Bank tages som Forbillede, ordner Rigskansleren Statens Tilsyn med Rigsbanken. 7) Rigsbanken kan oprette Filialer, hvor den vil, og det kan bestemmes, at den paa visse Steder skal oprette saadanne. 8) Rigsbanken forpligter sig til uden Betaling at besøge Rigets Kasseforretninger. 9) Rigsbanken og dens Filialer i alle Forbundsstater skal være fri for Indkomst- og Nærings-skat baade lige over for Staten og lige over for Kommunerne. 10) Rigets Forhold til Rigsbankens Aktionærer ordnes saaledes som den preussiske Stats Forhold til den preussiske Banks Aktionærer er ordnet. Aktionærerne faa af Bankens Nettogevinst $4\frac{1}{2}$ pCt. af deres Andel og dele Resten med Riget. — I Forslagets følgende Afsnit gives der endnu en Del Bestemmelser, som her forbigaaes.

— Det statistiske Bureau har som bekjendt siden 1869 hvert Aar udgivet et «Sammendrag af statistiske Oplysninger angaaende Kongeriget Danmark». Meningen med disse Sammendrag, der have gjort megen Nytte og vunden megen Anerkjendelse, er at indprente i Almenbevidstheden saadanne Hovedresultater af de statistiske Undersøgelser, som det kan være af Vigtighed for Publikum at være bekjendt med, men som dette ikke har Mod til selv at opsøge i de omfangsrige og meget i det Enkelte gaaende Tabelværk. — Det statistiske Bureau, der hidtil nærmest har talt til det danske Folk, har nu gjort Sil til at henlede Udlandets Opmærksomhed paa vort lille Land, idet det for ganske nylig har udgivet et «Résumé des principaux faits statistiques du Danemark». Denne lille særdeles smagfuldt udstyrede Bog, som vedkommende Officin (Bianco Luno) har skilt sig overordenlig heldigt ved, er, som Sproget viser, nærmest beregnet paa Udlandet; men dette vil ganske vist ikke hindre den i ogsaa at vinde Udbredelse i Danmark. Ligesom de danske «Sammendrag» indeholder den foreliggende franske Udgave de statistiske Undersøgelsers Hovedresultater, af hvilke vi her skulle anføre nogle faa.

Den første Tabel giver Oplysning om Landets og de enkelte Landsdeles Størrelse og om Befolkningen efter Folketællingerne af 1801, 1840, 1860 og 1870, samt meddelelser, hvor stor Befolkningen d. 1 Okt. 1874 kunde antages at være. Den nævnte Dag antoges hele Riget (Bilandene indbefattede) at have lidt over 2 Mill. Indb., det egenlige Kongerige 1,885,000 (o: 90,000 mere end i 1870), Landkommunerne 1,406,600, Bykommunerne (Kjøbenhavn indbefattet) 467,400, Kjøbenhavn 195,000 (eller 14,000 mere end for 4 Aar siden) og Frederiksberg 21,000 (i 1860 ikke engang 8000).

Af næste Tabel erfares det, at der i 1873 udvandrede 7,200 (i 1872 6,893, i 1871 3,906), hvoraf henved 6000 gik til de Forenede Stater og 1003 til Avstralien. I de fem Aar 1869—73 er der i Alt udvandret henved 26,000, hvoraf lidt over 16,000 tilhøre Mandkjønnet.

I 1872 fødtes der her i Landet 57,274; der døde 35,486, og der blev indgaaet 13,627 Ægteskaber. De Dødes Tal var i det nævnte Aar lidt under, de Fødtes og Ægteskabernes lidt over Gjennemsnittallet for 1863—72. Det afgjort største Antal Ægteskaber indgaaes i November; derefter kommer Maj, December og Oktober; August har det mindste Tal, kun mellem en Tredjedel og en Fjerdedel af Tallet i November. Den eneste Maaned, i hvilken i de nævnte ti Aar Gjennemsnittallet af Fødte var over 4000, er Marts; i November fødtes Færrest. Aarets fem første Maaneder have det største Antal Dødsfald; Færrest dø i September.

Den hyppigste Dødsarsag baade i Kjøbenhavn og i Kjøbstæderne er ubetinget Lungesvindst; derefter kommer Lungebetændelse.

For 1873 findes der noteret 439 Selvmord. Forholdet mellem mandlige og kvindelige Selvmordere var omtrent som 3 til 1. Af Mændene valgte 265 eller omtr. 80 pCt. Hængning til Dødsmaade; kun en Ottendedel af dem valgte Drukning. Ogsaa Kvinderne nære større Forkjærlighed for Hængning end for Drukning, dog ikke i samme Grad: noget over 55 pCt. af dem valgte Hængning, ca. 40 pCt. Drukning. Andre Dødsmaader ere kun meget lidet brugte. I de ti Aar 1864—73,

for hvilke Resume'et meddeler Oplysninger, vare disse Forhold temmelig konstante.

Antallet af Selvhjælpsforeninger (Syge-, Begravelses-, Alderdomsforsørgelses-, Understøttelseskasser) var d. 31 Decbr. 1871 528 med et Medlemstal af 57,288 (deraf 2,761 Æresmedlemmer). Dette er en betydelig Fremgang: i 1870 fandtes der kun 497 saadanne Foreninger, 1869 421, 1868 323 og 1867 297 (med 22,810 Medlemmer); men denne Fremgang gjælder ikke Kjøbenhavn og heller ikke i noget stort Omfang Kjøbstæderne; derimod har Fremgangen paa Landet været overordenlig stor: d. 31 Decbr. 1871 fandtes der der tre Gange flere Hjælpeforeninger end d. 31 Decbr. 1867. Den samlede Indtægt var d. 31 Decbr. 1871 255,000 Rdl., hvoraf omtrent Halvdelen skyldtes de ordinære Medlemmers Bidrag. Formuen beløb over 420,000 Rdl.

I Følge Indkomstskatloven af 2 Juli 1870 fandtes der i Danmark knap 140,000 Skattepligtige med en Indtægt af 120 $\frac{1}{2}$ Mill. Rdl. Paa Landet alene fandtes 102,000 Skattepligtige med en Indtægt paa næsten 80 Millioner. Indtægten i Byerne var omtrent kun Halvdelen heraf nemlig 41 Millioner, fordelt mellem 37,558 Skattepligtige; heraf faldt omtrent Halvdelen paa Kjøbenhavn: nemlig 18,231 Skattepligtige med 22 $\frac{1}{2}$ Mill. Indtægt. I Forhold til de Skattepligtiges Antal var Indtægten saaledes ubetinget størst i Kjøbenhavn.

I Følge Kvægtællingen af 15 Juli 1871 fandtes her 316,570 Heste, 1,239,000 Stkr. Hornkvæg, 1,842,000 Faar og 442,000 Svin.

D. 31 Marts 1874 taltes 2,846 Skibe paa over 4 Tons, hvoraf 123 Dampskibe. Kun 36 Skibe havde over 500 Tons, 1104 havde derimod mellem 4 og 20 Tons.

Statstelegrafens Linjer havde i 1873 en Længde af 343 geogr. Mil, dens Ledninger af 950 geogr. Mil. Der besørgedes i dette Aar 240,000 indenlandske, 226,000 mellemlandske og 160,000 gjennemlandske Telegrammer.

Posten besørgede i Finansaaret 1873—74 i Alt 16 $\frac{1}{2}$ Mill. Breve, hvilket var omtrent 1 $\frac{1}{2}$ Mill. mere end i det foregaaende Aar, 3 Mill. mere end i det næstforegaaende og næsten

5 Millioner mere end i 1870—71! Af Aviser besørgedes i 1873—74 over 15 Mill. Stkr., hvilket var over 3 Millioner mere end i 1870—71!

Vejenes Længde var 1870 856 Mil eller 32 Mil længere end i 1865.

De sjællandske Jærnbanners Længde var i 1872 35,4 Mil, de fynsk-jyskes ved Udgangen af Finansaaret 1872—73 80,8. 1868 havde hine en Længde af 23,4 Mil, disse af 40. Disses Længde steg saaledes i de fem Aar til det Dobbelte.

Ved Begyndelsen af 1872 fandtes her 229 Sparekasser eller mere end dobbelt saa mange som i 1868 (109). Derimod steg Antallet af Interessenter kun fra 223,000 til 285,000 og deres Tilgodehavende fra 51 Mill. Rdl. til 66 ved Aarenes Begyndelse, og fra 55 til 77 Mill. Rdl. ved Aarenes Slutning. Sparekassernes Nettoindtægt var i 1868 knap 2 Mill. Rdl.; i 1872 over 3 Millioner.

I det foreliggende «Résumé» findes der i en velordnet Form fyldige men dog ikke for detaillerede Oplysninger om de Forhold, som her ere blevne berørte, og desuden om mange andre, f. Ex. om Retsplejen, det besaaede Areal, Hartkornets Fordeling, Ud- og Indførselen, Skibsfarten, Bankerne, Kreditforeningerne, Brandassurancen, Overformynderiet, Kommunernes og Statens Indtægter og Udgifter m. m. M.

A. P.